

Az Európai Unió digitális fordulatának kezdetei

A kiadóhivatal technikai fejlődése és az információs szakpolitika kölcsönhatása

The Beginnings of the European Union's Digital Shift

The Interaction Between the Technical Development of the Publications Office and the Union's Information Policy

Ormándy Marcell Ottó¹ 

¹ Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtári Intézet
ormandy.marcell@oszk.hu

Beérkezett: 2026. 05. 05. / Elfogadva: 2026. 06. 03. / Publikálva: 2026. 06. 30.

Az Európai Uniónak köztudottan problémái vannak a politikai legitimitációval és demokratikus deficittel. Bár különféle tájékoztatási intézmények már az 1960-as évek óta működnek a tagállamokban, az uniós intézményrendszer csak az 1990-es évektől kezdte megérteni a nyilvánosság, a dokumentumokhoz való hozzáférés, a transzparencia, a legitimitáció és a részvételi demokrácia kérdésköreinek összefüggéseit. Ebben a tanulmányban feltárom az Európai Unió Kiadóhivatalában történt „technikai szintű” fejlődést, amely megalapozta a központi elérést biztosító EUR-Lex honlapot és a köré szerveződő információs rendszert. A hivatal katalizátor- és támogató szerepet töltött be az információs szakpolitika fejlődésében is, ami az összes intézmény transzparenciáját javította. Az uniós intézményrendszer a 2005-ös D tervtől kezdve fokozatosan elégíti ki az állampolgárok növekvő információigényeit és valósítja meg a 90-es években kitűzött kétirányú kommunikációs szakpolitikát.

Európai Unió Kiadóhivatala, transzparencia, uniós tájékoztatás és információs politika, EUR-Lex

The European Union has well-known problems with political legitimacy and democratic deficit. It is only since the 1990s that the EU institutions have begun to understand the interrelationship between publicity, access to documents, transparency, and political support and participatory democracy. I explore the technical developments at the Publications Office of the European Union that gave rise to the EUR-Lex website, which provides a one-stop-shop access to EU information. The Office has also played a catalytic and supporting role in the development of information and communication policy. Since the launch of Plan D in 2005, the EU institutional framework has been gradually meeting citizens' growing demand for information and implementing the two-way communication policy established in the 1990s.

Publications Office of the European Union, transparency, EU information policy, EUR-Lex

1. Az Európai Unió tájékoztatási rendszerének problémavázlata

Az Európai Uniónak (EU) a szakirodalomban köztudottan problémái vannak a politikai legitimitációval és demokratikus deficitel.¹ Ez a felvetés leginkább 2005-ben, az egységes Európai Alkotmány népszavazások általi elbukásakor élesedett ki. Az EU működése és döntéshozatali rendszere nem transzparens és következetes az uniós állampolgárok számára. Az EU intézményei – kifejezetten az Európai Bizottság – többszintű információs és kommunikációs szakpolitikát (IKP) folytatnak az uniós állampolgárok bizalmának elnyeréséért, valamint a transzparencia és a „részvételi demokrácia” kialakításáért. Az erre való törekvések ugyan már az 1970-es években megjelentek, mint *impetus* a (szak)politikai szinten, tényleges változások először az Európai Unió Kiadóhivatala „technikai szintű” alkalmazkodásával indultak el.

E két folyamat hasonló időszakokban fejlődött ki, a kiadóhivatal három korszaka megközelíti a három legitimációs korszakot. 1952 és a 90-es évek közepe között papíralapú, ezután 2013-ig hibrid, végül 2013 óta egy teljesen digitális kiadóhivatalról beszélhetünk. A politikai fejlődésben 1992-ig a „megengedő konszenzus” korszaka tart, az átmeneti „megszorító ellenkezés” korszaka 1992 és 2009 közé, a Maastrichti és Lisszaboni Szerződés² közötti időszakra tehető, majd a „legitimációs krízis” korszaka 2005 és 2008 között kezdődik. Az intézményrendszer 2009 előtt döntően hagyományos, nyomtatott formában közölt forrásokat és osztotta szét azokat a tagállami tájékoztatási rendszerben. Ebben a gyakorlatban történt paradigmaváltás a Lisszaboni Szerződésben erősödő transzparencia és nyilvánosság eszméi által: ma már az uniós dokumentumok többsége *born-digital* jellegű és nyilvánosan, ingyenesen elérhető.

A digitalizációs törekvések eleinte egyedül a kiadóhivatal fejlődésében jelentek meg, a szakpolitikai szint közömbösségével szemben. Ahogy az információs társadalom eszméje megjelent a szakpolitikában, a két folyamat együtt mozdult el a csupán gazdasági megfontolások felől a transzparencia elősegítése felé, és együtt alapozza meg a jelenlegi hozzáférési jogrendszert. Ebben a tanulmányban bemutatom, hogy a technikai szintű digitális fordulat és a szakpolitikai szinten megjelenő információs társadalom kérdése a Mommers-féle transzparencia első és második szintjét, illetve a Coremans-féle transzparenciából a dokumentumok létezésének és tartalmának nyilvánosságát építik ki.

1.1. Az IKP helye az uniós szakpolitikák között

Az IKP különféle jogi és javaslati dokumentumok összességéből alakult ki. Mint *hálózati állam* (Czákné Szomor, 2012, p. 14–15), az unió intézményei különböző szinteken és különféle megfontolások alapján alakítják a szakpolitikákat, ezért az intézmények magatartása, illetve az Európai Unió Kiadóhivatalának munkája is meghatározó tényezők az IKP fejlődésében. Az uniónak nincs saját jogköre ezen a területen, mégis intenzív ismeretterjesztő és tájékoztató tevékenységet folytat az uniós országokon belül. Az IKP többszintű területén jellemzően uniós irányelvek keretében alkotják és valósítják meg a tagállamok a nemzeti információs stratégiákat és helyi fejlesztési programokat (Juhász, 2007, p. 132). Az IKP építése sokszor egybeesik általánosabb fejlesztési területekkel is, mint például az internetelés fejlesztése, az e-egészségügy és e-kormányzat kiépítése, továbbá összefügg a kulturális örökségek megőrzésével és szolgáltatásával is. (A könyvtárak szerepéről lásd például: Dippold, 2003; lásd még: EUMSz. 167. cikk; Tóvári, 2014, p. 13–24.)

1.2. Szakadék az intézményrendszer és a polgárok között

A 20. század második felében uralkodó politikai elméletek a gazdasági növekedést tekintik a fő hatásnak az állami szervek megítélésében. Ez a paradigma az unió szintjén is megállja a helyét, hiszen a különböző információtechnológiai forradalmak többnyire eszközként és nem lehetőségként jelennek meg az uniós intézmények számára (Michailidou, 2007, p. 34–35). Az eleinte erősen csak gazdasági megfontolásokból épített IKP akkor kapott tényleges szakpolitikai hátteret, amikor az információs társadalom kiépülésével megváltoztak a társadalmi támogatottság tényezői és megnöttek a polgárok demokratikus igényei.

Az unió demokratikus megítélésében három időszakot különböztethetünk meg (García-Gutián, 2022, p. 53–55). 1992-ig az uniós polgárok a „megengedő konszenzus” magatartását tanúsították, míg a gazdasági és a politikai elit volt a fő katalizátor az unióban. A második időszakra a polgárság „megszorító ellenkezése” jellemző: a sorozatos szerződésmódosítások és politikai „maradékok” időszaka megmutatták, hogy a 20. században nem alakult ki lojalitás vagy elköteleződés az európai identitás iránt. Az unió támogatása ekkor a materialista javak és igények függvénye, az uniós tagságból eredő pénzügyi előnyök határozzák meg a polgárok támogatását. A regionális szinten ez az összefüggés máig is az uniós források – mint például az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) – közvetlen becsatolásában teljesedik ki. (Mahler et al., 2000, p. 447–448)

A 2000-es években kezdődik a „legitimációs krízisként” is nevezhető harmadik időszak. Az 1999-es európai parlamenti választásokon kevesebb mint az állampolgárok fele vett részt, 2001-ben az ír polgárok nemmel szavaztak a Nizzai Szerződésre, 2005-ben a francia és holland polgárok népszavazások útján megakadályozták az új Európai Alkotmányt létrehozó szerződés ratifikálását.³ Ez az időszak az eurózána krízisével teljesedett ki, és folytatódik az orosz–ukrán háború (Van Middelaar, 2016), illetve a Covid-19-világjárvány árnyékában (García-Gutián, 2022, p. 53).

A tagállami közvélemény nem elégedett meg az intézmények felől érkező racionális, „komoly” és közvetett tájékoztatással, a politikai színtér emocionálisabb lett, a politikai viták sarkalatossá váltak, és több kommunikációs szereplő is megjelent az unióról szóló diszkurzusban (pártok, média, civil szféra, érdekcsoportok); összességében megnövekedett az uniós kommunikációs ökoszisztéma zajsintje (García-Gutián, 2022, p. 55, 58). Podolnjak (2007, p. 123–124) több hibát is felsorol a ratifikációs folyamatok során, amelyek alátámasztják az európai polgárok növekvő tájékoztatási igényét: a szerződő felek közvetlenül próbálták meg bevonni az európai közzszférát egy olyan dokumentum előterjesztésével, amely „teljesen érthetetlen” a közember számára; hiányzott a szerződés hatékony bemutatása és megvédése a nyilvános médiumokon keresztül (2007, p. 164–165). A zajsint növekedése mellett a tájékoztatás kódolása is hiányosságokat mutatott.

A 2009-ben ratifikált Lisszaboni Szerződés után az uniós integráció támogatottságának tényezői között a gazdasági szempontok nem veszítettek hatásukból, hozzájuk csatlakozott a nemzeti identitás, a politikai identitás és a (könyvtári rendszer szempontjából fontosabb) növekvő információigény (Foster, Frieden, 2021, p. 287–288). A demokráciadeficit legfőbb oka a polgárok és az intézményrendszer közötti távolság (Ásványi, 2011, p. 57–59), amelyet nagyrészt a tájékoztatási rendszerek tudnak áthidalni.

1.3. A transzparencia szintjei

Laurens Mommers a jogi transzparencia⁴ három szintjét különbözteti meg. Elsődlegesen a dokumentumok pontos, friss, vizsgálakereshető és folytonos hozzáférhetősége bír jelentőséggel. A másodlagos szinten a dokumentumokhoz – a feltárás során hozzáadott metainformációk által – explicitté válik a dokumentum belső struktúrája, illetve további értelmezési dimenziók és a dokumentumok közötti viszonyok feltárásának lehetősége társul. A harmadik szinten a jogszabályok érthetősége jelenik meg, amely nemcsak a szakértői közösségnek, hanem az egyszerű állampolgárok számára is érthetővé teszi a jogot (Mommers, 2011, p. 389–390). Ehhez hasonlóan Evelyn Coremans a transzparencia három tulajdonságán keresztül határozza meg ezeket a szinteket: a szélesség alapján az „intézmények közötti” és az „állampolgárok felé irányuló” nyitottság; a mélység alapján különbség van a nyilvánosság „a dokumentumok létezéséről” és a nyilvánosság „a dokumentumok tartalmáról” között; mód szerint a transzparencia lehet „reaktív” és „proaktív” (Coremans, 2017, p. 31–32).

2. Az IKP fejlődése a 20. század közepétől

2.1. A digitális és internetes forráskezelés kezdetei

A „technikai szintű” változások és így a digitalizálódás kiindulópontja az Európai Unió Kiadóhivatala és a hozzá tartozó EU Bookshop adatbázis. A digitális technológiák kiaknázásának kezdeti próbálkozásai az 1960-as években ebben az intézményekben segítő hivatalban indultak el. A kiadóhivatalban már 1975-től szó volt az éves indexek és táblázatok *számítógép-segítette* létrehozásáról és mágnesszalagon való tárolásáról. Ebben az időszakban az *a posteriori* digitalizálás a jellemző, a fő cél a hosszú távú megőrzés és nem az információ szolgáltatása. Ezt szemlélteti az is, hogy az 1952 óta nyomtatott Hivatalos Lap (HL) teljes digitalizálása csak 1999-ben fejeződött be. (Schafer, 2020, p. 205–206)

A kiadóhivatalban ezek a fokozatos változtatások külsőleg és belsőleg is kevés ellenállásba ütköztek. A szakpolitikai szinten alig figyeltek fel az újításokra; a kiadóhivatalban dolgozók viszont kíváncsisággal néztek szembe a (belső dokumentumokban használt) „telematika” világával. 1987-ben alakult meg a saját IT-részlegük, elkezdődött a számítógépes szerkesztés, a grafikus szoftverek alkalmazása. Addig a kiadóhivatalban is csak a pénzügyi megfontolásokat és a hatékonyságnövelést tűzték ki célul.

A telematikai eszközökhöz a 80-as években csatlakozott a CD-ROM és az internetes elérés is: a hivatalos joganyag adatbázisa, a CELEX, először 1981-ben a francia Minitelen, majd 1988-tól az Európai Bizottság saját webhosztján (*Eurobases*) volt elérhető (Kiadóhivatal, 2006, p. 112). Az 1990-es évek végétől figyelhetjük meg a multimédia és a terjesztési módok további változásait: 1997-től a HL CD-ROM-kiadásban is megjelenik, a mikrofilmlapot pedig 1999-re kivezették. Paradox módon a fizetős CD-kiadás sokáig népszerűbb maradt az ekkor kibontakozó ingyenes *www*-eléréssel szemben (Schafer, 2020, p. 207); a használók nehezen tudták összeegyeztetni az ingyenességet a minőséggel. A kiadóhivatal közreműködésével indult el az első uniós internetszerver, az *Europa*. A szerver 1995-től adott betekintést az kiadóhivatal EUR-OP hírfolyamába, és már az év decemberében 26 500 kapcsolódást regisztrált. Emellett az *EuropaPlus* szerver elindult belső intézményi használatra, amit kifejezetten a fordítóirodák használtak Európa-szerte (Schafer, 2020, p. 209).

Az információs technológia olyan gyorsan változott, hogy az uniós tájékoztatásban egyedül a kiadók és a könyvtárosok bizonyultak korai befogadóknak, még a politikai és szakértői réteg is csak a késői befogadók közé tartozott (Rabina, Walczyk, 2007, p. 1–5).

2.2. Az IKP politikai megjelenése

Bár az információs társadalom eszméje már 1979-ben megjelent az Európai Bizottságban, érdemi lépések csak a Maastrichti Szerződés 1992-es elfogadása után történtek (Shahin, Finger, 2009, p. 68). A dán elutasító népszavazás után a Maastrichti Szerződés ratifikálása politikai krízist idézett elő.⁵ A politikai elitben elterjedt a gondolat, hogy az információhiány és a transzparencia elégtelensége vezetett a polgárok növekvő szkepticizmusához (Bijsmans, 2014, p. 180–182). Ennek a gondolatnak az eredménye a szerződéshez csatolt 17. nyilatkozat, ahol legelőször jelenik meg az „információhoz való hozzáférés joga” az uniós dokumentumokban.⁶ Ugyan a 60-as évektől kezdve a kiadóhivatal és az Európai Dokumentációs Központok (EDC) szolgáltattak dokumentumokat a szakértői közegnek, a nemzeti parlamenteknek és az egyetemi kutatóknak, ez nem bizonyult elegendő információs csatornának a polgárok számára.

1993-ban a Delors-bizottság kiadott egy Fehér Könyvet a gazdasági fejlődés, a versenyképesség és a foglalkoztatás előmozdítása céljából, amely az információs társadalmat kulcsfontosságú szakpolitikai területként határozta meg, viszont – a kiadóhivatal kezdeti elgondolásaival összhangban – csak gazdasági szempontból. Ezek alapján fogadták el a bizottság IKP-biztosáról elnevezett 1994-es Bangemann-jelentést *Európa és a globális információs társadalom* címmel.⁷ Ez a dokumentum szintén gazdasági szempontokból indult ki, kifejezetten a belső piac működésének elengedhetetlen feltételeként hivatkozott a dokumentumokhoz való hozzáférésre (Kiadóhivatal, 2006, p. 114). Itt a digitalizáció mint fogalom nem is jelent meg, viszont Martin Bangemann szerint az informatikai felzárkózás a versenyképesség és a piacgazdaság elősegítésének szükséges eleme. A jelentés gazdasági, jogi-szabályozási és promóciós tennivalókat fogalmazott meg, viszont az unió közvetlen infrastruktúra-építését ellenezte, inkább kiemelt irányvonalnak tekintette a magántőke ösztönzését (Juhász, 2007, p. 132–133; Shahin, Finger, 2009, p. 5). Az 1997-ben kiadott *Zöld Könyv a telekommunikáció, média és információs technológia konvergenciájáról*⁸ már reagált az összefonódó piaci infrastruktúra-fejlesztésekre, és szakpolitikai célul az egységes szabályozási keretrendszerek kidolgozását tűzte ki. (Juhász, 2007, p. 134; Shahin, Finger, 2009, p. 5)

Az Európai Bizottság ezen dokumentumok alapján indította el az *eEurope, információs társadalom mindenkinek!* kezdeményezést 1999-ben, amely már több szempontú haszonrendszer alapján tűzött ki feladatokat az unió legtöbb szintjén. Ez a lépés már az 1999-ben életbe lépő Amszterdami Szerződés⁹ után történt, amely az uniós jogban először ismerte el az állampolgárok dokumentumokhoz való hozzáféréseinek jogát, és először hívja fel az intézményeket a nyitott és transzparens működésre (Európai Bizottság, 1999, p. 16). Első mérföldköve a *Lundi Alapelvek és Cselekvési Program*¹⁰ volt, amely a tagországok között koordinálta a digitalizálási programokat, kiemelve a szerzői jogi kérdésekre adott válaszok és az egységes európai műszaki szabványok hiányát. Ekkor jött létre a tagállami minisztériumokból álló Minerva Projekt a jó tapasztalatok megosztására (Tóvári, 2014, p. 117–119). A további *eEurope akciótervek* (2002, 2003, 2005+) elsődleges célja a szélessávú internetelés, az infrastruktúra és a lakosság számára olcsó szolgáltatások kiépítése volt.

Mindeközben a nyilvánosság és transzparencia kérdésére válaszul megszületett az 1049/2001/EK rendelet, amelynek köszönhetően mindhárom intézménynek lett ingyenesen elérhető dokumentumnyilvántartása, habár különböző használhatósággal (Overy, Davies, 2010, p. 53). Ezek a nyilvántartások általánosságban az intézmények napi agendáit tartalmazzák, felelős munkacsoportokat vagy rapportőröket megnevezve. A bizottsági dokumentumok között megtalálható az összes jogalkotási javaslat is, amelyek a később megszűnő PreLex adatbázis részét képezték.

2.3. A CELEX adatbázis

A kiadóhivatalban az elérhetőség, a transzparencia és a frissesség igényei csak az 1990-es évtized első felében kezdenek megjelenni, kapcsolódva az ekkor kibontakozó szakpolitikai szinthez is. A pénzügyi megfontolások mellett megjelenő fő cél a transzparencia lett. Ahogy a szakpolitikai szinten rohamosan megjelent az érdeklődés az „információs társadalom” fogalma és építése iránt is, egyre fontosabbá vált a kiadóhivatal szerepe. Az intézményi szerzők ekkorra már teljesen megbíznak a kiadóhivatal produkciós irodájában, az „elképzeléstől a megvalósításig” (Schafer, 2020, p. 208) átengedik az irányítást és a lebonyolítást

a hivatalnak, amely 1993-tól minden dokumentumnak saját számozott azonosítót biztosít, az ekkor kiadott Intézményközi Stílus¹¹ szerint (de Boissieu, 2019). Ennek a bizalmi folyamatnak a végpontja lett később az EUR-Lex adatbázis központi szerepbe lépése.

Az eddig működő CELEX adatbázis a kiadóhivaltól többnyire függetlenül épült fel: 1965-től a bizottságban kezdődött el az első visszakereshetőséget segítő prototípus kialakítása, lyukkártyák segítségével, amit később betápláltak az adatbázis első, 1971-es változatába. 1975-ben egy intézményközi munkacsoport kezdte vizsgálni, hogy kik lehetnek a lehetséges használói a rendszernek. Ekkor csak hat bizottsági konzol létezett, három Brüsszelben, három Luxemburgban (Düro, 2009, p. 68). Az első külső elérést a francia parlament kapta, 1972-ben (Kiadóhivatal, 2006, 1:110). Az adatbázis ezután több nyelvvé bővült, majd 1992-ben a kiadóhivatalhoz került, ahol egy menüs keresőoldalt kapott. Ezáltal külső, alkalmi használók is tudtak kereséseket folytatni. 1994-ben megkezdődött a teljesen nyilvános elérés szolgáltatása a *Mistral* menüs interfészen, majd 1997 augusztusától az *Europa* szerveren is. Már ebben az évben több mint 8 millió dokumentumot értek el a használók a szerver segítségével, 1998-ban pedig 14 milliót; a webes keresések száma jelentősen meghaladta a *Mistral* általi elérést, amelyet 1998-ban egy „szakértői” keresési mód váltott fel az új HTML-alapú oldalon (2009, p. 73–74).

1999-től az intézmények felkérték a hivatalt, hogy kezdje meg az unió összes publikációjának katalogizálását MARC-formátumban. Innentől kezdve vette át a hivatal a nemzetközi ISBN- és ISSN-központok feladatait, és bevezette az ISSN-L-számozást is, amely a kezdetektől összeköti a többször is nevet váltó, többformátumú (nyomtatott és elektronikus) és többnyelvű HL-kiadásait: míg ezeket 1952-ben 4 külön ISSN azonosította, ma több mint 100 ISSN-t kapcsol össze egy ISSN-L-szám (Kiss, 2015, p. 86–91).¹²

A kiadóhivatal ideális fenntartónak bizonyult, hiszen már régóta foglalkozott elektronikus publikációkkal, és a nemzeti irodákkal is összeköttetésben állt. A hivatal fő célkitűzése egybeesett a CELEX céljaival is: a teljes szövegű elérés biztosítása minden hivatalos nyelven, a bibliográfiai közzététel és a tartalmi frissítések közötti idő csökkentésével. A minőségbiztosítás mellett a hivatal elkezdte a keresés nyelvezetét is használóbaráttá tenni, mivel a használók többségének nehezére esett a keresés az uniós jog terminológiái miatt (Jeffries, 1991, p. 242). Ennek elősegítésére megkezdődött az EuroVoc teaurusz kiépítése is (Düro, 2009, p. 114).

3. A transzparencia kiépítése

3.1. Információs Társadalom Főigazgatóság

A bizottságban az információ és kommunikáció érthetőbbé tételére való törekvések 1999-ig nem kaptak kellő támogatást a biztosoktól (Bijmans, 2014, p. 183). Ebben egy új formáció hozott változást, amikor az új Prodi-bizottság 1999-ben átnevezte a 13. főigazgatóságot (Directorate-General = DG) Információs Társadalom Főigazgatóságra (Information Society and Media = INFOS). A korábbiakban a bizottság sok DG-je foglalkozott az információs társadalom építésével, ezért az plurális fogalommmá vált. A DG INFOS kutatásai először állapították meg, hogy a bizottság átlátszatlan, kívülről nem észrevehetőek az információs társadalom kiépítésére vonatkozó törekvései, ami pedig belsőleg létezik, nem elég koherens. Megállapították, hogy „szükség van a belső transzparencia és átláthatóság kultúrájára” (Shahin, Finger, 2009, p. 69).

A DG INFOS szerint az európai információs társadalom fő mozgatóereje a gazdasági érdekekkel szemben a demokratikus értékek, a kultúra és az oktatás kell hogy legyenek. Viszont a DG által kialakított elvekkkel szemben az unió tényleges működésében ekkor még nem fogalmazódott meg a demokratikus deficit és az átláthatóság kapcsolata, továbbá nem fogalmazódott meg a kommunikációs stratégiákban semmilyen elképzelés egy elektronikus közzsférával kapcsolatban: „az internetet csupán egy eszköznek tartják (és nem a közzsféra szereplőjének), amely elősegíti a direkt, kétirányú kommunikációt specifikus közösségekkel” (Michailidou, 2007, p. 35). A bizottsági dokumentumok implicit módon figyelmen kívül hagyták a szakszervezeteket, a kulturális és akadémikus közeget. Mindez fenntarthatónak látszott a keleti bővítést előkészítő 2001-es Nizzai Szerződés megakadásáig. (Chadwick, May, 2003, p. 290–291)

3.2. Az internetes elérés kiteljesedése

A jogszabályi dokumentumokat tartalmazó EUR-Lex adatbázis 1998 áprilisában kezdte meg a működését. Az adatbázisban eleinte csak a publikáció utáni 20., majd egy évvel később 45. napig voltak ingyenesek a dokumentumok. 1998-ban, az Am-

szterdami Szerződés előkészületei során merült fel először a transzparencia igénye a szakpolitikában, ami egy ingyenes elérést vetített előre. A kiadóhivatalnál a költségvetési elvek között eleinte a CELEX hozzáadott értékét tartották szem előtt az ingyenes eléréssel szemben, ezért a CELEX fizetős szolgáltatás maradt egészen 2004 júliusáig. Ezzel szemben az EUR-Lex 2002 januárja óta teljesen ingyenesen érhető el. 2003-ban egyértelművé vált, hogy a kiadóhivatal megkapja a szükséges forrásokat az ingyenes elérés biztosítására, így a költségvetési problémái lényegében megszűntek (Kiadóhivatal, 2006, p. 36–37). Ezek mellett a bizottság jogalkotási dokumentumaival foglalkozó PreLex adatbázis is ingyenessé vált 2000-ben, webes eléréssel.

A következő évek során az EUR-Lex jelentősége folyamatosan nőtt: a 2004-es megújulásáig szinte az összes jogszabályi és jogi dokumentumokat tároló adatbázist integrálta (Kiadóhivatal, 2006, p. 36–47), illetve helyet adott az éppen csatlakozó országok nyelvén megjelenő különkiadásoknak is. Az EUR-Lex már az első éveiben rámutatott arra, hogy a használók sokkal több elérést követelnek, sokszor olyan dokumentumokat is keresnek, amelyek csak a CELEX-en érhetőek el. Egy technikai mechanizmus által egy „okosátjáró” létesült a két adatbázis között, amely automatikusan lefordította a keresőkérdéseket a CELEX keresőnyelvére.

Ezek mellett két másik összekötött szolgáltatás is kiegészítette az információmegosztást (Kiadóhivatal, 2006, p. 36): a korábban említett bizottsági PreLex adatbázis és az 1994-ben létrehozott Európai Parlament (EP) Jogalkotási Figyelő (Legislative Observatory, rövidítve OEL).¹³ Ez a két eszköz a jogalkotás előtti vagy jogalkotás alatti dokumentumok elérését biztosította. A PreLex adatbázis részletesen végigkövette az intézményközi döntéshozatalt, az előkészítő dokumentumoktól a jogalkotás lépésein át egybekötötte a különböző módosító javaslatokat és párbeszédeteket is, és az EP dokumentumait is hivatkozta. Ezekkel szemben a CELEX csak a végleges, hatályos jogforrásokat közölte, amelyeket a szerződések hivatkozott pontjaira mutató és a nemzeti átültetési jogszabályokra mutató permalinkekkel egészített ki. (König et al., 2006, p. 568–571)

1999-ben merült fel először az ötlet, hogy az EUR-Lex váljon a központi, online, ingyenes elérést biztosító portallá. Egy intézményközi munkacsoport javaslatára 2001-ben a CELEX, az EUR-Lex, az Európai Unió Bíróságának (EUB) *Curia* adatbázisa és az archiválásra ítélt Európai dokumentumrepositórium (*EUDOR*) egy közös keresőfelületen váltak elérhetővé az EUR-Lex oldalán. (Kiadóhivatal, 2006, p. 37–43)

4. A 2004-es bővítés hatása az információkezelésre

4.1. Az EUR-Lex központi szerepbe lépése

A 2004-es bővítés elég nagy feladatot rótt a kiadóhivatalra; a HL különkiadásaiban jelentek meg a dokumentumok a csatlakozó országok nyelvén, ami előtérbe hozta a többnyelvűség problémakörét. A legegyszerűbb problémára gyors megoldás érkezett: a korábbi ASCII karakterkódolást felváltotta az UTF-8, így a hivatal képes volt a hivatalos nyelvek diakritikus jeleinek megjelenítésére.

A többnyelvűség kérdése felvetette az adatbázisok nyelvi egységességének problémáját. A CELEX nyelvi variánsai nem voltak teljes mértékben megegyezők, az autentikus nyilvános változat szerepét ez idáig csak a francia adatbázis töltötte be. Az EUR-Lex megoldásában minden nyelvi változat egy adatbázis égisze alá került, a dokumentumok metaadatai és a CELEX-ből átemelt bibliográfiai közlemények minden nyelven párhuzamosan léteztek és automatikusan fordítódtak a rendszeren belül. Ezáltal jelent meg a „preferált nyelv” koncepciója is (amelyet ma szinte az összes uniós honlap is használ), amely feltételezte, hogy ha a használó a felületet magyar nyelven nyitja meg, akkor magyar nyelvű dokumentumokat fog kérni, ha pedig nincs a kért nyelven a dokumentum, akkor a francia vagy angol változat felé irányítja a használót. Ez utóbbi azért is jelentős, mert a hivatalos fordítás közreadása előtt is értesülni lehetett egyes dokumentumok kihirdetéséről. (Kiadóhivatal, 2006, p. 38–39)

A nyelvi vetület bővülése felgyorsította a terminológiai adatbázisok fejlődését is, amelynek nem csak költségvetési indokai voltak. A három főintézmény saját terminológiai adatbázissal rendelkezett: a bizottság (*Eurodicautom*), az EP (*EUTERPE*) és a tanács (*TIS*) oldalai webes interfészen már elérhetőek voltak; a Fordítóközpont (*Euroterms*), az EUB és a számvevőszék (*CDC-TERM*) saját belső adatbázist használtak; viszont a kisebb egységeknél sokszor csak Word-formátumban megosztott glosszáriumok keringtek. A Fordítóközpont ennek a problémának a megoldására 1999-ben indította el az új terminológiai adatbázist (*Interactive Terminology for Europe = IATE*), amelynek munkacsoportja a kiadóhivatal által készített – intézményközi támogatást is élvező – EuroVoc tezauszt vette át. Ennek előnye az volt, hogy az EuroVoc szókincse eleve az unió által minden hivatalos nyelven kiadott szövegek összességéből jött létre. (Mann, 1996, p. 115–116; Rummel, Ball, 2001, p. 1–3, 7)

A további két problémakör, amely az EUR-Lex megújítását indokolta: a könnyű elérés és a folyamatos elérhetőség biztosítása, valamint a referenz adatbázis szerepének betöltése. Az előbbi biztosításához eddig példátlan automatizálást alkalmazott a hivatal. Az uniós dokumentumok többsége jól strukturált, ebből adódóan a hivatalnak sikerült automatizálnia a metaadatok kinyerését a lehető leggyorsabb feltöltés érdekében. Ekkor már a HL számai, a bizottsági és a bírósági dokumentumok egy órán belül felkerültek az oldalra, habár jogi szempontból ekkor még nem voltak hitelesek a hivatalos nyomtatott verzióval szemben (Kiadóhivatal, 2006, p. 39–41).¹⁴ Az EUR-Lex a CELEX-től nemcsak a dokumentumok és metaadataik halmazát vette át, hanem a referenz adatbázis szerepét is. Amely dokumentum egyszer felkerült az egyik adatbázisba, csak kivételes esetben kerülhetett törlésre, ezért az EUR-Lex összekötő rendszerének kivételesen pontosnak kellett lennie. A CELEX-ben kialakított direktlinkek rendszerét egy az egyben megtartották a migráció után, megmaradt a CELEX számozási-hivatkozási adata is. Egy új eszköz is megerősítette ezt a jellegét, a *Hatályos európai uniós jogszabályok jegyzéke*; emellett más, kevésbé formális eszközök is megjelentek, mint az e-mailes és webes tájékoztatás, illetve az RSS-hírfolyamok szolgáltatás. (Kiadóhivatal, 2006, p. 41–63)

Ezen technikai elgondolások alapján 2004-ben megújult a portál a korábbi EUR-Lex és a CELEX teljes összeolvadásával: „ezentúl egy helyen, teljességében lehet hozzáférni a közösségi joghoz” (Kovácsné Koreny, 2005, p. 77). A CELEX-et 2006. december végén vezették ki. A PreLex adatbázist 2007-től integrálták az EUR-Lexbe, 2014-ben szűnt meg különálló adatbázisként létezni. 2006-tól az akkor még kísérleti fázisban lévő N-Lex is helyet kapott az EUR-Lex főoldalán. A „National Legislation” kifejezésről elnevezett adatbázis lehetővé teszi a használatát, hogy bármely tagállami jogszabálytárban keressen egyetlen közös keresőminta alapján. (Kiadóhivatal, 2006, p. 65–66, 68, 117)

4.2. A kétirányú kommunikáció megteremtése

A Nizzai Szerződés „ír kérdésére” az uniós intézmények kismértékben reagáltak. A megoldást végül a tagállamon belüli politikai szereplők nyújtották egy megismételt referendum tartásával. Ezzel szemben a bizottság reakciója a 2005-ben megírsult alkotmány szerződésre nem egy „B terv”, hanem egy összetett *D terv a demokráciáért, a párbeszédért és a vitáért* volt, amely túlmutatott a szerződésmódosításon, és egy új, hosszú távú konzultációs módszert alapozott meg. A bizottság felismerte, hogy az uniós népszerűségének csökkenése mögött a polgárok tehetetlenségérzése áll (Karoliny, 2012, p. 71–75). Terminológiájában a jobb megértés, a jobb elmagyarázás és „a helyi szinten megvalósuló Európa”¹⁵ kifejezések szerepelnek, illetve a kommunikáció kétirányúságának fontossága.

A D terv óta az Európa jövőjéről szóló vitasorozatok nemzeti szinten a tagállami szervek bonyolítják le, és nemzeti jelentések formájában számolnak be a bizottságnak és a tanácsnak is. A bizottság önmagának is kiszabott feladatokat a D terv sikerességéhez: a képviselők megnyitották a nyilvánosság előtt, az Europe Direct központok elkezdtek részt venni a regionális közéletben, az uniós biztosok nyilvános látogatásokba kezdtek a tagállamokban. A bizottság intenzívebb konzultációk mellett az uniós polgároktól származó projekteket is támogatni kezdte. Külön Eurobarométer-szám jelent meg Európa jövőjéről, és az internetes jelenlétét is erősítette a bizottság. Az EP javaslatára parlamentáris fórumokat szerveztek a nemzeti parlamentek bevonásával. A Európai Gazdasági és Szociális Bizottság segítségével a D terv megszólította a civil társadalom tagjait is, a Régiók Bizottsága pedig ösztönözte a bizottságot, hogy a negyedik „d”-nek¹⁶ a decentralizációt is fel kellene venni, mégpedig a nem uniós intézmények bevonásával a regionális és helyi szinteken (2012, p. 73–74). A D terv első értékelésében a bizottság megállapította, hogy az állampolgároknak általában kevés tudása van az intézményrendszer működéséről, viszont a politikai elvárásaik annál magasabbak (2012, p. 76–77). A D tervet végül 2007-ig hosszabbították meg, a reformszerződésként ismert Lisszaboni Szerződés ratifikálása újakezdődött. Ezután Vitassuk meg Európát! néven futott tovább, 2009-ig. A D terv folytatásaként más elnevezések alatt futó kezdeményezések¹⁷ esetében is visszatérő aggodalom, hogy a konzultációs folyamatok eredményei nem épülnek be hatékonyan a döntéshozatalba (ECAS, 2017; Russack, 2022).

A Barroso-bizottság 2006-ban fogadta el az *Európai Kommunikációs Politikáról szóló Fehér Könyvet*,¹⁸ amely eleinte egy új, önálló jogalappal rendelkező szakpolitikát javasolt létrehozni, majd a széles körű konzultációk hatására intézményközi megállapodások sorozatává alakult át. A *Fehér Könyv* szimbolikusan is megerősítette, hogy a bizottság a reflexiós időszak után is foglalkozik majd a nagyobb társadalmi konszenzus és véleménycsere elérésével. A bizottság céljai közt már megjelenik egy összeurópai, a nemzeti és helyi szinteken túlmutató közszféra létrehozása.

Ez az új ötlet két kihívás miatt jelent meg. Egyrészt a korábbiakban a bizottság a nemzeti parlamentek szerepét hangsúlyozta és a tagállamokra bízta a viták rendezésének feladatát. Az EP parlamentáris vitáinak kezdeményezése sokszor a nemzeti parlamentek enerváltsága miatt hiúsult meg. Néhány keleti tagállam történelmi okok miatt is ódzkodik a központilag szerve-

zett információelosztástól. Másrészt a bizottságban kialakult egyfajta belső feszültség is a DG INFSO törekvéseivel szemben. A főigazgatóságokban szembekerültek egymással az IKP érdekei és a politikai logika. Sokszor a szövivők által kidolgozott érthető piszkozatokat tompítva, szakzsargonnal telítve adják ki, nem kis mértékben a jogi előkészítő állásfoglalások hatására. A bizottságnak ekkor még nem volt meg a szakmai tapasztalata az egybefogott és érthető kommunikáció eléréséhez; érdemi változás csak a 2010-es években történt e téren (Bijmans, 2014, p. 186–190).

A Barroso-bizottságban zajlottak le az e-kormányzat kiépítésének első tényleges lépései (Molnár, 2007). Korábban az *eEuropa 2005 Akcióterv*ben is szerepelt ez a cél, viszont csak az *i2010 Útjelzők az e-kormányzat 2010 felé*¹⁹ dokumentumban jelentek meg konkrét mérföldkövek egy egységes szupranacionális szintű szolgáltatáskörrel kapcsolatban, amelynek lényege a kormányok közötti adatcsere, a nyílt szabványok alapján megvalósuló interoperabilitás, a társadalmi befogadás teljessége és az, hogy minden közérdekű információ és szolgáltatás a lehető legegyszerűbben legyen elérhető.

5. Összegzés

Az uniós IKP technikai és szakpolitikai szintjei három időszakon keresztül eljutottak egy egyre szorosabb egységbe²⁰ foglalt információs és kommunikációs környezet működtetéséig. A digitalizálódás és a hozzáférés katalizátora a kiadóhivatal, amely az 1960-as évektől a passzív, *a posteriori* megőrzés felől átalakult az információs szakpolitikát minden szintjén megtestesítő intézményközi hivatallá. A kiadóhivatal biztosítja a Mommers-féle transzparencia első szintjén a dokumentumokhoz való hozzáférést, és a második szinten a strukturált adatbázisok közrebocsátását, illetve a hivatalos nyelvre fordítást, valamint a Commers-féle transzparencia szerint proaktív szereplővé vált, amellyel serkentette a szakpolitika nyitottságát is.

A szakpolitikai háttér a maastrichti krízistől induló sorozatos szerződésmódosítások nehézségein keresztül fogadta be az információs társadalom politikai szükségességét, és elkezdte kiépíteni a transzparenciát és a részvételi demokráciát. A Lisszaboni Szerződés megvalósítja a Maastricht után kialakult elképzelést, miszerint az uniós állampolgárság egyszerre jelenti a gazdasági unióba és a politikai unióba való tartozást. Ezáltal az uniós intézményrendszer is elkezdte teljesíteni a transzparencia szintjeit, amelyet egy most készülő tanulmányban elemzünk.

A két folyamat kölcsönhatását a fentiek alapján úgy lehet összegezni, mint hogy a kiadóhivatal a digitalizációs törekvései révén egy katalizáló és támogató háttérintézménnyé vált a szakpolitikai intézményrendszer működésében. Az eleinte csak gazdasági megfontolások által vezérelt intézmények a változó társadalmi igényeket közösen, egymásra támaszkodva elégítik ki, nem kis mértékben a tájékoztatási rendszer megújításával és az uniós IKP további csatornáival és eszközeivel.

Jegyzetek

¹ Lásd például: Alemanno, 2020; Ásványi, 2020; Laurenceau, 2020; Von Ondarza, 2023.

² A Maastrichti Szerződés (és a hozzá tartozó Nyilatkozatok) eredeti szövege itt érhető el: <http://data.europa.eu/eli/treaty/teu/sign> (utolsó elérés: 2026. 06. 10.). A Lisszaboni Szerződés két része a hatályos szerződések oldalán érhető el: <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-force.html?locale=hu> (utolsó elérés: 2026. 06. 10.).

³ A Nizzai Szerződés eredeti szövege itt érhető el: <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/nice/sign/> (utolsó elérés: 2026. 06. 10.). Az elbukott alkotmányszerződés szövege itt érhető el: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tcons_2004/oj/ (utolsó elérés: 2026. 06. 10.).

⁴ Mommers itt a hozzáférhetőség (accessibility) szót használja, amelynek három szintje az elérhetőség (accessibility), értelem (meaning) és érthetőség (understandability). Az itt használt hozzáférhetőség kifejezés különböző értelme miatt az idézett kifejezéseket megváltoztatva használom.

⁵ Lásd például: Baun, 1995; Spanier, 2010, p. 25–32.

⁶ Lásd a 2. jegyzetet.

⁷ A Bangemann-jelentés teljes szöveg a European University Institute archívumában érhető el: https://aei.pitt.edu/1199/1/info_society_bangeman_report.pdf (utolsó elérés: 2026. 06. 10.).

⁸ A Zöld Könyv eredeti szövege itt érhető el: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:51997DC0623> (utolsó elérés: 2026. 06. 10.).

⁹ Az Amszterdami Szerződés eredeti szövege itt érhető el: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:11997D> (utolsó elérés: 2026. 06. 10.).

¹⁰ A Lundi Alapelveket megalapozó bizottsági közlemény eredeti szövege itt érhető el: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52005DC0465> (utolsó elérés: 2026. 06. 10.).

¹¹ Az Intézményközi Stílusnak 1981 óta hét kiadása született. A harmadik, 1993-as kiadás szövege itt érhető el: <https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/ce48b9d7-f85c-4ddc-b012-dd82aab2117d> (utolsó elérés: 2026. 06. 10.).

¹² 1952-től az Európai Szén- és Acélközösség Hivatalos Lapja. 1993-tól az Európai Közösségek Hivatalos Lapja. 2003-tól a mai nevén Európai Unió Hivatalos Lapja.

¹³ Observatoire Européen Institutionnel Législatif. A rövidítés a francia *œil* 'szem' szóra alkotott betűszó.

¹⁴ Ezt csak 2013-ban orvosolta a 216/2013/EU rendelet a HL elektronikus közzétételéről.

¹⁵ Az angol dokumentumokban a *going local* „helyi szintre menni” kifejezés szerepel.

¹⁶ Az első három „d” a D terv angol nevéből ered: D-plan for Democracy, Dialogue and Debate.

¹⁷ Legutóbbi iterációja a Von der Leyen-bizottság alatt a *Konferencia Európa jövőjéről* volt. Lásd még: <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/conference-on-the-future-of-europe/> (utolsó elérés: 2026. 06. 10.).

¹⁸ A Fehér Könyv teljes szövege itt érhető el: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52006DC0035> (utolsó elérés: 2026. 06. 10.).

¹⁹ A cselekvési terv teljes szövege itt érhető el: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52006DC0173> (utolsó elérés: 2026. 06. 10.).

²⁰ Az uniós 'ever-closer union' elvre utalva.

Felhasznált és ajánlott források

Az Európai Parlament és a Tanács 1049/2001/EK rendelete (2001. május 30.) az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság dokumentumaihoz való nyilvános hozzáférésről. Elérhető: <http://data.europa.eu/eli/reg/2001/1049/oj/hun>

A Tanács 216/2013/EU rendelete (2013. március 7.) az Európai Unió Hivatalos Lapjának elektronikus közzétételéről. Elérhető: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/216/oj/hun>

Alemanno, A. (2020) *Europe's Democracy Challenge: Citizen Participation in and Beyond Elections*. German Law Journal, 21(1), p. 35–40. <https://doi.org/10.1017/glj.2019.92>

Ásványi, Z. (2011) *A demokratikus deficit kérdése az Európai Unióban*. Tudásmenedzsment, A Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karának periodikája, 12(2), p. 53–59. Elérhető: <https://btk.pte.hu/sites/btk.pte.hu/files/hfmi/tudasmenedzsment-2011-2.pdf> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)

- Baun, M. J. (1995) *The Maastricht Treaty as High Politics: Germany, France, and European Integration*. Political Science Quarterly, 110(4), p. 605–624. <https://doi.org/10.2307/2151886>
- Bijsmans, P. (2014) *The Commission, the Politics of Information, and the European Public Sphere*. In: Blom, T., Vanhoonacker, S. (szerk.) *The Politics of Information: The Case of the European Union*. p. 179–192. Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1057/9781137325419_12
- Chadwick, A., May, C. (2003) *Interaction between States and Citizens in the Age of the Internet: "E-Government" in the United States, Britain, and the European Union*. Governance, 16(2), p. 271–300. <https://doi.org/10.1111/1468-0491.00216>
- Coremans, E. (2017) *From Access to Documents to Consumption of Information: The European Commission Transparency Policy for the TTIP Negotiations*. Politics and Governance, 5(3), 29–39. <https://doi.org/10.17645/pag.v5i3.1022>
- Czákné Szomor, I. (2012) *Az Európai Unió információs és kommunikációs politikája, az információs társadalom szakpolitikája és az uniós tájékoztatást nyújtó intézmények Magyarországon*. MA. Eszterházy Károly Főiskola, Eger.
- de Boissieu, P. (2019. szeptember 10). *Publications Office – Interinstitutional Style Guide – Foreword*. *Interinstitutional Style Guide*. Elérhető: <https://web.archive.org/web/20191122194300/https://publications.europa.eu/code/en/en-000600.htm>
- Dippold, P. (2003) *Könyvtárak az Európai Közösség „Az információs társadalom technológiai” (IST) programjaiban*. Könyvtári Figyelő, 2003(2), p. 359–366. Elérhető: <https://epa.oszk.hu/00100/00143/00045/dippold.html> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- Düro, M. (2009) *Crosswalking EUR-Lex: A proposal for a metadata mapping to improve access to EU documents*. Office for Official Publications of the European Communities. ISBN 978-92-78-40511-3. Elérhető: <https://publikationen.sulb.uni-saarland.de/handle/20.500.11880/25674> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- ECAS (2017) *ECAS' Position Paper on the Europe for Citizens Programme*. European Citizen Action Service. Elérhető: <https://ecas.org/wp-content/uploads/2017/03/ECAS-Position-Paper-on-EFC.pdf> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- Európai Bizottság, DG X (1999) *Treaty of Amsterdam: What has changed in Europe*. Office for Official Publications of the European Communities. ISBN 92-828-7400-1. Elérhető: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/493c7eb0-6985-4bdd-80d0-9a4aa11ed3cb> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- Európai Unió Kiadóhivatala (2006) *25 years of European law online*. Európai Bizottság. Elérhető: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9f252703-2c72-4594-9f7f-e657109ed9ab> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- Foster, C., Frieden, J. (2021) *Economic determinants of public support for European integration, 1995–2018*. European Union Politics, 22(2), p. 266–292. <https://doi.org/10.1177/1465116521994181>
- García-Gutián, E. (2022) *Citizens' 'Permissive Consensus' in European Integration Scholarship: Theoretical Reflections on EU Politicisation and the Democratic Deficit Discourse*. In: Haapala, T., Oleart, Á. (szerk.) *Tracing the Politicisation of the EU: The Future of Europe Debates Before and After the 2019 Elections*. p. 45–66. Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-82700-7_3
- Jeffries, J. (1991) *Online Legal Databases: France and the European Communities Symposium on Foreign Legal Databases*. Law Library Journal, 83(2), p. 237–252. Elérhető: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/llj83&i=249> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- Juhász L. (2007) *Az Európai Unió információs stratégiája*. In: Pintér, R. (szerk.) *Az információs társadalom: Az elmélettől a politikai gyakorlatig*. p. 130–143. Gondolat Kiadó – Új Mandátum. Elérhető: <https://mek.oszk.hu/05400/05433/05433.pdf> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- Karoliny E. (2012) *Az Európai Unió információs és kommunikációs politikája*. PhD értekezés. Pécsi Tudományegyetem, Pécs.

- Kiss, M. (2015) *ISSN in international public administration: The case of the publications office of the European Union*. *Ciência da Informação*, 44(1), p. 85–95. <https://doi.org/10.18225/ci.inf.v44i1.1434>
- Kovácsné Koreny, Á. (2005) *Megújult az Európai Unió Eur-Lex jogi portálja*. *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 52(2), p. 96–98. Elérhető: <https://journals.bme.hu/tmt/article/view/32689/18400> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- König, T., Luetgert, B., Dannwolf, T. (2006) *Quantifying European Legislative Research: Using CELEX and PreLex in EU Legislative Studies*. *European Union Politics*, 7(4), p. 553–574. <https://doi.org/10.1177/1465116506069444>
- Laurenceau, L.-N. (2020) *The EU's Persistent Problem: The Democratic Deficit, Representational Democracy, and the European Parliament* [Master's Thesis]. Universiteit Utrecht, University College Dublin. Elérhető: <https://studenttheses.uu.nl/handle/20.500.12932/38520> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- Mahler, V. A., Taylor, B. J., Wozniak, J. R. (2000) *Economics and Public Support for the European Union: An Analysis at the National, Regional, and Individual Levels*. *Polity*, 32(3), p. 429–453. <https://doi.org/10.2307/3235360>
- Mann, M. R. (1996) *Az Európa Parlament könyvtára*. Ford. Varga K. *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 43(3), p. 114–117. Elérhető: <https://journals.bme.hu/tmt/article/view/31344/17046> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- Michailidou, A. (2007) *The impact of "Constitutionalisation" on the EU public communication strategy: EU official rhetoric and civil society*. *European Political Communication, European Political Communication Working Paper Series*, 14(7), p. 1–54. Elérhető: https://www.researchgate.net/publication/237582284_The_impact_of_'Constitutionalisation'_on_the_EU_public_communication_strategy_EU_official_rhetoric_and_civil_society (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- Molnár, Sz. (2007) *E-közigazgatás az Európai Unióban*. In: Pintér, R. (szerk.) *Az információs társadalom: Az elmélettől a politikai gyakorlatig*. p. 144–168. Gondolat Kiadó – Új Mandátum, Budapest, 2007. Elérhető: <https://mek.oszk.hu/05400/05433/05433.pdf> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- Mommers, L. (2011) *Access to Law in Europe*. In: Van der Hof, S., Groothuis, M. M. (szerk.) *Innovating government: Normative, policy and technological dimensions of modern government*. p. 383–398. T.M.C. Asser Press. <https://dx.doi.org/10.1007/978-90-6704-731-9>
- Overy, P., Davies, E. (2010) *European information: A guide to official sources*. (4. kiad.). European Information Association. Elérhető: <https://ore.exeter.ac.uk/repository/handle/10036/4050> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- Podolnjak, R. (2007) *Explaining the Failure of the European Constitution: A Constitution-Making Perspective*. *Zbornik Pravnog Fakulteta u Zagrebu*, 57(1), p. 119–168. Elérhető: <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/zbopr/faz57&i=123> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- Rabina, D. L., Walczyk, D. J. (2007) *Information professionals' attitude toward the adoption of innovations in everyday life*. *Information Research*, 12(4), p. 1–5. Elérhető: <https://informationr.net/ir/12-4/colis/colis12.html> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- Rummel, D., Ball, S. (2001) *The IATE Project – Towards a Single Terminology Database For the European Union*. In: *Translating and the Computer 23*. The Association for Information Management, London, UK. Elérhető: <https://aclanthology.org/2001.tc-1.4.pdf> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- Russack, S. (2022) *The good, the bad and the ugly of the Conference on the Future of Europe*. 2022. 05. 12. CEPS. Elérhető: <https://www.ceps.eu/the-good-the-bad-and-the-ugly-of-the-conference-on-the-future-of-europe/> (Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)
- Schafer, V. (2020) *From Print to Digital, from Document to Data: Digitalisation at the Publications Office of the European Union*. *Open Information Science*, 4(1), p. 203–216. <https://doi.org/10.1515/opis-2020-0015>
- Shahin, J., Finger, M. (2009) *The History of a European Information Society: Shifts from Governments to Governance*. In: *Global E-Governance*. p. 62–83. IOS Press. <https://doi.org/10.3233/978-1-60750-025-4-62>

Spanier, B. (2010) *The Communication Deficit' of the European Union revisited. Structures, Key Players and the New Communication Policy*. Dissertation. University of Zurich, Zurich. <https://doi.org/10.5167/uzh-77676>

Tóvári, J. (2014) *Forráskutatás a világhálón*. Eszterházy Károly Főiskola, Eger. Elérhető: <http://real.mtak.hu/id/eprint/50808>
(Utolsó elérés: 2026. 06. 10.)

Van Middelaar, L. (2016) *The Return of Politics – The European Union after the crises in the eurozone and Ukraine*. JCMS: Journal of Common Market Studies, 54(3), p. 495–507. <https://doi.org/10.1111/jcms.12336>

Von Ondarza, N. (2023) *The Crisis Governance of the European Union: More Responsibility Requires More Democratic Legitimacy*. Stiftung Wissenschaft Und Politik, SWP Research Paper, 2023(10), p. 1–35. <https://doi.org/10.18449/2023RP10>